

מבט על החיים – פרשת ויקהל

החכמה האמיתית – ללמד אחר

בפסוק נאמר-

"ויותר שהיה קהלת חכם עוד לימד דעת את העם ואיזן וחקר תיקן משלים הרבה" (קהלת יב, ט). ופירש במצודת דוד: "יותר ממה שהיה קהלת חכם בעצמו, עוד היה בו מעלה יתירה, כי לימד דעת את העם והיה מְחַפֵּים את אחרים".
פלא עצום!

מה שייכות יש בין החכמה העצמית של האדם ללימוד לאחרים שבזה השתבח שלמה אף יותר? גם אם הלימוד לאחרים הוא דבר חשוב ונעלה מדוע יש להשתבח בו יותר מהחכמה אותה השיג ולה זכה?
והתירוץ לכך – נפלא.

'חכמת הלב' ניתנה לשני האנשים שהיו מופקדים על המלאכה: בצלאל ואהליאב. הם ניחנו גם בנדיבות לב יוצאת דופן ובמוכנות ללמד אחרים את רזי המקצוע. אין הדברים מובנים מאליהם: רבים הם בעלי המלאכה ואנשי המקצוע המתקשים לאלף בינה לתלמידיהם או למסור ממומחיותם לאחרים. יש והדבר נובע מכך שהם שומרים על הסודות המקצועיים מתוך קנאות ורצון לשמור על יוקרתם המקצועית, כפי שפירש רבי אברהם אבן-עזרא על אתר: "כי יש חכמים רבים, שהם קשים להורות אחרים". ראויים דבריו שנדייק בהם: הקושי בהוראה אינו נובע בהכרח מחולשה פדגוגית ואף לא בגלל הקושי של חומר הלימוד, אלא משום שהחכמים (בעלי האומנות) עצמם 'קשים'.

בצלאל ואהליאב – כלימוד עבור כולנו

בצלאל ואהליאב מייצגים את הדמויות המושלמות לבניית המשכן: הצטיינות מקצועית נעלה בצד צניעות ונדיבות לב חדורת אמונה. רבותינו המפרשים מפנים את תשומת ליבנו לכך שבכל התורה מופיעה רק פעמיים המילה "ולהורות". בפרשתנו, ובפרשת שמיני (ויקרא י, יא) שם נאמר "ולהורות את בני ישראל". עניין זה - שמופיע רק פעמיים, ודווקא בפסוקים אלו - צריך להנחות כל אדם מישראל שאם נתקיים בו "ולהורות נתן בליבו" - זאת אומרת אם חנן אותו ה' בחכמה ובדעת - אל יחזיק זאת לעצמו בלבד, אלא יקיים את מה שכתוב "ולהורות את בני ישראל" - יפיץ את מעיינות התורה והחכמה שנתברך בהם ברשות הרבים, ויביא בכך תועלת לכלל ישראל.

במקביל, יש אדם אשר זכה לחכמה ומנצל אותה לעסק התורה, מתייגע וזוכה לעלות ולהתעלות עד שנוצר פער בינו לבין שאר בני אדם, פעמים שהדבר מביא לידי כך שיש לו קושי גדול ללמד לאחרים אשר לא זכו כמוהו לחכמה, קשה עליו כביכול לרדת מדרגתו לצורך זה, כיון שהוא כבר זכה למדרגות ולפי גודל דרגתו וחכמתו רגיל הוא לומר דברים בקיצור וברמז. וכפי שמצינו בגמרא על מעלת החכמים "מחו ליה במחוג", ופירש רש"י שם במחוג - ברמז. והיינו שהיו כל דבריהם ברמז הם ומרגישים הם זה את זה, וכל מי שחכמתו מרובה יותר קשה לו ללמד את העם או ללמוד עמהם באופן שיבינו דבר לאשורו.

שבחו של שלמה המלך

כעת נבין על שום מה השתבח שלמה המלך בכך שזכה ללמד דעת את העם!!! מצד אחד זכה לפסגת החכמה, ומצד שני ללמד לאחרים, אלא שהרבותא היא לא רק ללמד לאחרים אלא ללמד לעם, וכשנאמר 'עם' הכוונה להמון העם הפשוטים. הוא לא שמר את חכמתו לעצמו אלא עוד השפיע לאחרים.

חכמה בתוך חכמה

זהו שפירש המצודת דוד: "יותר ממה שהיה קהלת חכם בעצמו, עוד היה בו מעלה יתירה, כי לימד דעת את העם והיה מחכים את אחרים".

להחכים אחרים, להשכילם וללמדם, לאלפם בינה ולהרחיב את אופקיהם, זו מעלה גדולה יתירה על החכמה, כי לרדת אל העם ולדבר עמהם לפי רמתם ומדרגתם זוהי מעלה יתירה, זוהי חכמה בתוך חכמה.

והמעייין בדברי הספורנו שם יראה שכיון גם כן לביאור זה, שכתב וז"ל:

"ויותר שהיה קהלת חכם" - ועם מה שהיה קהלת יותר חכם ויודע משאר חכמי דורו, "עוד לימד דעת את העם" - עוד השתדל יותר מהם ללמד את העם דעת".

על אף שהיה חכם מכל האדם, לא התעסק רק בחכמתו שלו, אלא אף מצא לנכון להשקיע ממרצו וזמנו להחכים את האחרים, לתת משלו לאחרים.

וזה החכמה!!!